

Камінська Тетяна Григорівна

*Доктор економічних наук, професор
професор кафедри обліку і оподаткування
Київський кооперативний інститут бізнесу і права*

Каминская Татьяна Григорьевна

*Доктор экономических наук, профессор
професор кафедры учета и налогообложения
Киевский кооперативный институт бизнеса и права*

Kaminska T.

*Doctor of Economics, Professor, Department of Accounting and Taxation
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law*

Краєвський Володимир Миколайович

*Кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи і страхування
Київський кооперативний інститут бізнесу і права*

Краевский Владимир Николаевич

*Кандидат экономических наук, доцент
доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования
Киевский кооперативный институт бизнеса и права*

Kraevsky V.

*Ph.D., associate professor, assistant professor of finance, banking and insurance
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law*

Костенко Олександр Миколайович

*Кандидат економічних наук, докторант кафедри статистики та економічного аналізу
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Костенко Александр Николаевич

*Кандидат экономических наук, докторант кафедры статистики и экономического анализа
Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины*

Kostenko A.

Ph.D., associate professor, doctoral student in statistics and economic analysis

**СИНЕРГИЯ МЕТОДОВ АНАЛИЗА И СИНТЕЗА
В НАУКОВОМ ПИЗНАНИИ ЭКОНОМИКИ ПРЕДПРИЯТИЙ
СИНЕРГИЯ МЕТОДОВ АНАЛИЗА И СИНТЕЗА
В НАУКОВОМ ПИЗНАНИИ ЭКОНОМИКИ ПРЕДПРИЯТИЙ
SYNERGY METHODS OF ANALYSIS AND SYNTHESIS
OF THE SCIENTIFIC KNOWLEDGE OF ENTERPRISE ECONOMICS**

Анотація. Аргументовано передумови виникнення нового гносеологічного інтегрованого напрямку наукового дослідження, який поєднує або частково використовує складові багатьох наук і приватних теорій у зв'язку із все зростаючим поширенням використання сучасних систем штучного інтелекту, а також поступовим утвердженням інформаційного суспільства і нездатністю багатьох організаційних структур різних рівнів сформуванню адекватну даному типу кон'юнктурних вимог систему забезпечення управління якісною інформацією.

Ключові слова: аналіз, синтез, аналітико-синтетичний метод, пізнання, обліково-інформаційне забезпечення, управління, економіка підприємств.

Аннотация. Аргументировано предпосылки возникновения нового гносеологического интегрированного направления научного исследования, которое сочетает или частично использует составляющие многих наук и частных теорий в связи с все возрастающим распространением использования современных систем искусственного интеллекта, а также постепенным утверждением информационного общества и неспособностью многих организационных структур различных уровней сформировать адекватную данному типу конъюнктурных требований систему обеспечения управления качественной информацией.

Ключевые слова: анализ, синтез, аналитико-синтетический метод, познания, учетно-информационное обеспечение, управление, экономика предприятий.

Summary. Reasoned preconditions for the emergence of a new epistemological integrated areas of scientific research, which combines or partially uses components of many sciences and private theories in connection with the widespread and increasing use of advanced artificial intelligence systems, as well as the gradual establishment of the information society and the inability of many organizational structures at different levels to form adequate to the type tactical requirements to ensure high-quality management information system.

Keywords: analysis, synthesis, analytical and synthetic method, knowledge of accounting and information provision, management, business economics.

Вступ. В результаті тривалих негативних соціально-економічних трансформацій в Україні з'явилися серйозні проблеми, що пронизують весь господарський комплекс. У зв'язку з цим, виникла необхідність в системі інтелектуального пізнання явищ і процесів з метою її використання для подолання існуючих кризових тенденцій.

В сучасній вітчизняній теорії і практиці ще не визначена загальноприйнята стратегічна концепція різногалузевої інтелектуальної діяльності на спільних науково-обґрунтованих засадах. Окремі економічні, в тому числі обліково-інформаційні її аспекти розглядаються в роботах таких провідних вчених як: С.В. Бардаш, Ф.Ф. Бутинець, О.Д. Гудзинський, В.М. Жук, Т.Г. Камінська, Н.М. Малюга, В.К. Савчук, Л.К. Сук та інших. Проте, залишається відкритим питання теоретичної розробки і практичної організації необхідних аналітичних та синтетичних інструментів в синергічному їх використанні щодо пізнання економіки підприємств.

Мета дослідження. Дослідити теоретико-методичні положення формування наукового ядра аналітико-синтетичного методу, а також механізму його реалізації в управлінні для прийняття виважених рішень.

Виклад основного матеріалу (результати досліджень). Методи аналізу і синтезу є базовими положеннями методології пізнання будь-якого об'єкта. Синергічну концепцію функціональної їх конвергенції вважаємо новим гносеологічним інтеграційним напрямом, що поєднує в міждисциплінарному доробку інструментарій філософії, економіки, управління, обліку, аудиту, статистики, математики, кібернетики, теорії систем, інформатики та інших наук.

Зазначена конвергенція потенціюється шляхом вирішення завдань теоретичного та практичного

характеру, а саме: 1) розробкою науково-теоретичних положень аналітико-синтетичного методу, призначеного для отримання інформації про навколишню реальність за допомогою глибокого проникнення в сутність явищ і процесів, розкриття законів та закономірностей їх виникнення, функціонування і розвитку; 2) узагальненням низки чинників спеціалізації аналізу та синтезу як наукових напрямків і навчальних дисциплін, об'єднаних в одну типологічну модель, що включає теоретичний та практичний рівні; 3) доведенням, що аналітико-синтетичний метод – новий гносеологічний інтегрований напрям, який поєднує або частково використовує складові багатьох наук і приватних теорій; 4) аргументуванням передумов виникнення аналітико-синтетичного методу у зв'язку із все зростаючим поширенням використання сучасних систем штучного інтелекту, а також поступовим утвердженням інформаційного суспільства і нездатністю багатьох організаційних структур різних рівнів сформувавши адекватну даному типу кон'юнктурних вимог систему забезпечення управління якісною інформацією; 5) розглядом феномену аналітико-синтетичного методу крізь призму гносеологічних аспектів, які дозволяють розробити категорійно-понятійний апарат, встановити структурно-функціональні зв'язки, підтвердити трансцендентність меж дослідження системи осмислення економіки підприємств та сформувавши ієрархічну структурну композицію проблеморозв'язуючих приватних теорій, призначених для різногалузевих фахівців; 6) здійсненням інтелектуального гайдингу окресленої аналітико-синтетичної проблематики за допомогою синергічного та емерджентного підходів; 7) визначенням структури аналітико-синтетичного методу, що являє собою результат організаційної і самоорганізаційної інтеграції

гносеологічно-онтологічних концептів та дозволяє узгодити різнопредметні знання в несуперечливу єдність для розв'язання конкретних задач; 8) встановленням змістовного наповнення аналітико-синтетичного методу, обумовленого його видовою приналежністю до міждисциплінарних напрямів фундаментальної науки, яка проявляється у всебічному врахуванні економічних, соціальних, природно-екологічних, техногенних і антропогенних аспектів суспільних відносин на теоретичному і емпіричному рівнях пізнання сформованих штучно та гомеостатичних систем різної етимології; 9) виділенням принципів і критеріїв аналітико-синтетичного методу на підставі різнонаукової методологічної платформи; 10) диференціюванням суб'єкта, об'єкта і предмета аналітико-синтетичного методу, а також основних положень організаційного та функціонального упорядкування його в систему; 11) дисперсуванням центральних понять аналітико-синтетичного методу, а також стрижневих лексем, споріднених словоформ, спільновживаних з іншими науками термінів, автентичних його неологізмів; 12) доведенням іманентності й системності загального аналітико-синтетичного наукового напрямку, а також моделюванням з його допомогою гайдингових рядів; 13) запропонуванням архітектури теоретико-методичного та практичного інструментарію аналітико-синтетичного методу, що прямо відповідає його коеволюційному характеру; 14) відстеженням ендогенної та екзогенної коеволюції аналітико-синтетичного методу (фактографічним обґрунтуванням, що він історично трансформується саме через ендогенну генезу внутрішніх сателітів, а також при їх безпосередній участі екзогенно коеволюціонує разом з іншими науками, в переважній більшості, економічними галузями знань управлінської, аналітичної, облікової та іншої спрямованості); 15) діагностуванням наукових підходів організації аналітико-синтетичного методу; 16) науковим агломеруванням числених відомостей історичної усталеності терміну «аналіз», а також периферичності його антагоніста «синтезу»; 17) дослідженням видового економічного контексту аналітико-синтетичного методу, обумовленого характером призначення та середовищем його використання; 18) розкриттям аксіологічного імперативу економічної спрямованості аналітико-синтетичного методу, що проявляється через: виявлення зв'язків, створення класифікацій, встановлення протиріч, виведення аналогій, визначення напрямів розвитку, оцінку якості, обчислення кількості, діагностику впливів, вивчення взаємозалежностей між всім наведеним; 19) підтвердженням міждисциплінарності аналітико-синтетичного методу, що переконливо сигналізує про фундаментальну і прикладну видову змістовність його

метанаукової направленості; 20) аксіоматизацією дихотомії аналітико-синтетичного методу, яка обумовлена дуальною природою явищ; 21) експлікацією на прикладі синергетики та емерджентності дихотомічного принципу бінальності аналітико-синтетичного методу з описом його фундаментальних положень; 22) проведенням компаративістської оцінки аналітико-синтетичного методу з системним аналізом та теорією систем; 23) валідацією праксеологічних засад автономності аналітико-синтетичного методу; 24) ілюструванням практичними прикладами надзвичайної пластичності моделей аналітико-синтетичного методу; 25) визначенням пріоритетних векторів наукових досліджень аналітико-синтетичного методу та напрямів його розвитку в Україні.

Із зростанням сукупного обсягу набутих людством відомостей щодо мисленнєвого інструментарію все більшого значення набуває всеохоплююча галузь знань про пошук обґрунтованих відповідей на запитання – аналітико-синтетичний метод. Саме так автори пропонують називати науковий напрям інтелектуального пізнання та креативного мислення відносно будь-якої здійснюваної діяльності, в тому числі економіки підприємств.

Проаналізувавши численні дослідження [1; 2; 3; 4; 5; 6; 9], ми дійшли висновку про необхідність формування окремого терміну, який би позначав назву загальної теорії інтелектуальної роботи. Такою дифініцією і пропонується визнавати аналітико-синтетичний метод – від його складових аналізу (гр. *analysis* – розкладання, розчленування) і синтезу (гр. *synthesis* – з'єднання, поєднання, складання) [8].

Аналітико-синтетичний метод – новий гносеологічний інтегрований підхід, який поєднує або частково використовує складові багатьох наук і приватних теорій. Його призначення полягає в забезпеченні отримання нової інформації про навколишню реальність за допомогою глибокого проникнення в сутність явищ і процесів, розкриття законів та закономірностей їх виникнення, функціонування і розвитку. Аналітико-синтетичний метод дозволяє визначити достовірне знання, виступаючи при цьому методологічною основою для інших досліджень

Передумови розробки аналітико-синтетичного методу аргументовані зростаючим поширенням використання сучасних систем штучного інтелекту, а також поступовим утвердженням інформаційного суспільства і нездатністю багатьох організаційних структур різних рівнів сформувати адекватну даному типу кон'юнктурних вимог систему обліково-інформаційне забезпечення управління необхідними даними.

В свою чергу, актуальність розвитку аналітико-синтетичного методу як наукового напрямку і

навчальної дисципліни зумовлена низкою чинників, що об'єднуючись в одну типологічну модель дихотомізуються його на теоретичний та практичний рівні.

Пропонуємо розглядати феномен аналітико-синтетичного методу крізь призму гносеологічних аспектів, які опосередковують можливість розробки понятійно-категорійного апарату; встановлення структурно-функціональних зв'язків; підтвердження трансцендентності меж дослідження системи осмислення діяльності, а також формування ієрархічної структурної композиції проблеморозв'язуючих приватних теорій, призначених для різногалузевих фахівців.

Мета аналітико-синтетичного методу полягає в розробці методології здійснення сутнісного проникнення (інтелектуальним пізнанням та креативним мисленням) в досліджуваній об'єкт для отримання достовірного знання. В контексті зазначеної мети, головне завдання окреслюється інтелектуальним гайдингом встановленої проблематики з допомогою синергічного та емерджентного підходів.

Структура аналітико-синтетичного методу являє собою результат організаційної і самоорганізаційної інтеграції гносеологічно-онтологічних концептів, завдяки якій потенціюється можливість узгодження різнопредметних знань в несуперечливу єдність для розв'язання конкретних задач, в тому числі щодо ефективного управління економікою підприємств.

Змістовне наповнення аналітико-синтетичного методу обумовлене його видовою приналежністю до міждисциплінарних напрямів [1, С. 21–26; 2, С. 184–194] фундаментальної науки, яка проявляється у всебічному врахуванні економічних, соціальних, природно-екологічних, техногенних і антропогенних аспектів суспільних відносин на теоретичному і емпіричному рівнях пізнання сформованих штучно та гомеостатичних систем різної етимології.

Як було зазначено в наведених вище завданнях, міждисциплінарна методологічна платформа є основою для виділення принципів і критеріїв аналітико-синтетичного методу. Вона також визначає його суб'єктно-об'єктну диференціацію, а також основні положення організаційного і функціонального упорядкування як системи. В свою чергу, це опосередковує дисперсування центральних понять аналітико-синтетичного методу, зокрема, його стрижневих лексем, споріднених словоформ, автентичних неологізмів, спільновживаних з іншими науками термінів.

Іманентність системності аналітико-синтетичного наукового напрямку, а також змодельовані гайдингові ряди (за їх об'єктивними вимогами) є базовим опертям архітектури теоретико-методичного та практичного інструментарію цього методу, що прямо відповідає його коеволюційному характеру.

Йдеться про те, що аналітико-синтетичний метод в своїй системності спирається на обґрунтованість знань. Його генеза має відповідні закономірності, в основі яких лежать об'єктивні історичні причини [5, С. 82–96; 6, С. 19–43; 9, С. 229–256]. Щоб зрозуміти їх суть та виникнення нами й було прослідковано вказану ендегенну та екзогенну коеволюцію.

Фактографічне обґрунтування статистичними даними з наукових робіт різних авторів [1; 2; 4; 5; 6] підтверджує, що аналітико-синтетичний метод історично трансформується саме через ендегенну генезу внутрішніх сателітів, а також при їх безпосередній участі екзогенно коеволюціонує разом з іншими науками, в переважній більшості, економічними галузями знань управлінської, аналітичної, облікової та іншої спрямованості.

Наукові підходи організації аналітико-синтетичного методу були започатковані у філософії, зокрема, гносеології за двома напрямками: інтелектуального пізнання та креативного мислення. Деталізація їх специфіки дозволила охарактеризувати основні методи, які ними застосовуються у здобутті нового знання. Серед таких методів в одноіменну аналітико-синтетичну групу нами виділено внутрішні її сателіти аналіз і синтез, у зв'язку з тим, що вони застосовуються на всіх етапах пізнавального алгоритму. В той же час, виявлено, що аналіз і синтез також виступають й в ролі операцій мислення, як логічні його прийоми або розумові дії, які здійснюються за допомогою абстрактних понять.

Наукова агломерація авторського пошуку доводить про численні відомості історичної усталеності терміну «аналіз», що як метод пізнання, операція мислення, функція управління, наукова дисципліна, вид діяльності затребуваний дослідниками частіше, в порівнянні з його антагоністом «синтезом», який знаходиться на периферії наукової уваги. Відтак, моніторинг екзогенної коеволюції аналітико-синтетичного методу з іншими науками проводиться за допомогою аналізу, зокрема, економічного аналізу (а синтезу — тільки як методу пізнання в його складі) у взаємозв'язку із управлінськими та обліковими галузями знань.

Таким чином, основою аналітико-синтетичного методу вважаємо економічний аналіз, який в різних проєкціях взаємозв'язку з дотичними науками формує його аксіологічний імператив. Останній проявляється в через: виявлення зв'язків, створення класифікацій, встановлення протиріч, виведення аналогій, визначення напрямів розвитку, оцінку якості, обчислення кількості, діагностику впливів, вивчення взаємозалежностей між всім наведеним.

Розглянуті положення наочно ілюструють, що з аксіологічної точки зору цінність аналітико-синтетичного

методу полягає, перш за все, у його міждисциплінарному розумінні. Ознака міждисциплінарності, в свою чергу, переконливо сигналізує як про фундаментальну, так і про прикладну видову змістовність метанукової направленості. Це свідчення того, що цілісна аналітико-синтетична система знань є трансцендентною, а відтак — аксіологічно імперативною. Лейтмотив авторського бачення зробленого висновку — дихотомія аналітико-синтетичного методу, яка обумовлена дуальною природою явищ.

Переконані, що дуалізм аналітико-синтетичного знання включає в себе два фундаментальних світоглядних класи (взаємодіючих один з одним, але не змінюючих своїх структур), дві протилежні концепції — аналіз і синтез (антогоністичні сателіти, які не існують один без одного, але при цьому вони взаємовиключні — аналіз ніколи не стане синтезом і навпаки). В цьому оригінальність ідей авторів — не можна аксіоматизувати, що субстаціонує тільки аналіз, вивчати аналіз, застосовувати виключно його без синтезу, який, на превеликий жаль, в науковій свідомості сьогодні є «втраченим крилом».

Стверджуємо, що необхідність обґрунтування аналітико-синтетичного методу обумовлена невідповідним паритетом дихотомічної зв'язки аналіз — синтез. Втрата балансу виникла через те, що досліджуване явище завжди постає як складне утворення, по цій причині його пізнання зазвичай починається з аналізу, а не з синтезу. Щоб поєднати частини в ціле, необхідно спочатку мати ці частини перед собою. Тому частіше аналіз передує синтезу, що в історичному ракурсі сформуло традицію домінуючого положення першого і другорядної ролі останнього [3, С. 45–60; 4, С. 39–54].

Проте, це хибна думка. Аналіз і синтез — два (невіддільних один від одного, рівноправних) крила єдиної субстанціальної наукової одиниці, що забезпечує пізнання через мислення і називається аналітико-синтетичним методом. Саме тому, наголошуємо, що його дихотомія проявляється в дуалізмі базових категорій інтелектуального пізнання та креативного мислення. Ці категорії формують цілісність та обумовлюють подальшу дисперсію внутрішніх складових зазначеного методу.

Дихотомія — основа бінальної або бінарної парадигми аналітико-синтетичного методу, що розроблена і використана авторами для опису його фундаментальних положень. Дихотомічний принцип бінальності аналітико-синтетичного методу підтверджено діалектикою, симетрологією, синергетикою, емерджентністю, а також іншими науками. Ці науки розглядають питання дихотомічної самоорганізації і взаєморозвитку економіки підприємства як об'єкта, засвідчуючи власні фундаментально формуючі позиції в аналіти-

ко-синтетичному методі. Визнаючи біфуркацію (роздвоєння) як основну можливість співіснування при відмінності результатів у взаємодії антагоністів, синергетика та емерджентність (в синергії від спільної дії — посилення ефекту, в емерджентності від спільної дії — поява новизни), тим самим, обґрунтовують парність як закономірність внутрішньої інтеграції аналітико-синтетичного методу.

Наведені узагальнення демонструють, що в реаліях сьогодення синергетика та емерджентність — одні з найефективніших засобів дослідження складних об'єктних одиниць. Вони забезпечують виважений підхід до аналітико-синтетичного методу, як відкритої нелінійної динамічної системи, що зосереджена на вивченні нестійких процесів, тобто процесів розвитку.

З'ясовано, що синергія та емерджентність внутрішньої інтеграції аналітико-синтетичного методу відображається наступним чином: під час дослідження взаємодії елементних сателітів в ньому (синтезу і аналізу, інтелектуального пізнання та креативного мислення і т.д.) спочатку спостерігається синергічний посилюючий ефект (зростає кількість логічних висновків, обґрунтовуються теорії), а потім при додаванні в цей процес чогось, часто навіть незначного (проведення неймовірного експерименту, висунення парадоксальної гіпотези чи інтуїтивного припущення), відбувається різкий стрибок — емерджентна якісна зміна, що характеризується появою нового достовірного знання.

З цього нами зроблено висновок, що макросистемні зміни аналітико-синтетичного методу є наслідком мікросистемних внутрішньо-сукупних трансформацій її підсистем і елементів, але не простою їх сумою. Ці зміни — результат інтеграції та дихотомії. Синергія та емерджентність в них проявляються, як мінімум, в трьох напрямках нелінійності: 1) різке посилення нелінійної раніше малопомітної властивості; 2) непередбачувана біфуркація якої-небудь підсистеми; 3) рекомбінація зв'язків між елементами.

Проведена компаративістська аналітико-синтетична оцінка синергізму та емерджентності свідчить, що синергетичний ефект в соціально-економічних системах отримується переважно за рахунок внутрішніх факторів, а емерджентний — чинників зовнішнього середовища. При чому, гармонізація їх ендогенної та екзогенної дії в інтеграції та дихотомії — базова системна функція аналітико-синтетичного методу, що, як науковий підхід, перебуває на стадії становлення і потребує розвитку теоретичних засад та методичного інструментарію широкою спільнотою вчених, які поділяють міждисциплінарний світогляд інтелектуального пізнання і креативного мислення, а також приймають валідацію основних його положень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи наведений матеріал, слід відмітити, що реалії сьогодення диктують необхідність розробки загальноприйнятної стратегічної концепції різногалузевої інтелектуальної діяльності на спільних науково-обґрунтованих засадах.

Для вирішення цього завдання авторами запропоновано синергічну парадигму аналітико-синтетичного методу, що визначає зміст сучасних точок зору

на інтелектуальне пізнання та креативне мислення, а також обґрунтовує функціональні засади розвитку системи прийняття рішень за її індикаторами.

Цей метод розширюючи можливості відокремлених інструментів аналізу і синтезу в осмисленні чинників здійснення достовірних оцінок формує передумови поліпшення обліково-інформаційного забезпечення управління економікою підприємств.

Література

1. Бардаш С. В. Державний фінансовий аудит: зміст та доцільність впровадження в практику контрольної діяльності / С. В. Бардаш // Науковий вісник ДАСОА. — Вип. № 4. — 2009. — С. 21–26.
2. Бардаш С. В. Сутність, склад і взаємозв'язок наукового та праксеологічного аспектів господарського контролю / Бардаш С. В. // Галицький економічний вісник, № 4 (19). — 2008. — С. 184–194.
3. Інформаційна система управління сільськогосподарським підприємством: аналітичні індикатори формування і результативності / [Камінська Т. Г., Краєвський В. М., Костенко О. М., Охріменко І. В., Савчук В. К.]. — К.: видавництво «Вік принт», 2016. — 270 с.
4. Інформаційно-аналітичний процес: праксеологічний підхід / [Савчук В. К., Костенко О. М., Краєвський В. М.]; за заг. ред. В. К. Савчука. — К.: видавництво «Вік Принт», 2013. — 204 с.
5. Краєвський В. М. Облік аграрного потенціалу національного багатства / Краєвський В. М. — К.: видавництво «Вік Принт», 2015. — 440 с.
6. Краєвський В. М. Облікові системи: еволюція та вектор розвитку / Краєвський В. М. — К.: «Аграр Медіа Груп», 2012. — 192 с.
7. Обліково-аналітичний механізм менеджменту підприємств (теоретико-методологічний аспект) / [Гудзинський О. Д., Кірейцев Г. Г., Пахомова Т. М., Савчук В. К.]; за заг. ред. О. Д. Гудзинського. — К.: ІПК ДСЗУ, 2009. — 226 с.
8. Офіційний сайт Вікіпедії Вільної енциклопедії / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://uk.wikipedia.org>.
9. Управління ефективністю сільськогосподарського виробництва: інформаційно-аналітичний аспект: монографія / [Савчук В. К., Костенко О. М., Мискін Ю. В., Краєвський В. М.]; за заг. ред. В. К. Савчука. — К.: видавництво «Вік Принт», 2013. — 470 с.

References

1. Bardash s.v. gosudarstvennyj finansovyj audit: sodержanie i celesoobraznost vnedreniya v praktiku kontrolnoj deyatel'nosti / s.v. bardash // vestnik gasua. — vyp. № 4. — 2009. — s. 21–26.
2. Bardash s.v. sushhnost, sostav i vzaimosvyaz nauchnogo i prakseologicheskogo aspektov xozyajstvennogo kontrolya / bardash s.v. // galickij ekonomicheskij vestnik, № 4 (19). — 2008. — s. 184–194.
3. Informacionnaya sistema upravleniya sel'skoxozyajstvennym predpriyat'iem: analiticheskie indikatory formirovaniya i rezul'tativnosti / [kaminskaya t.g., kraevskij v.m., kostenko a.m., oxrimenko i.v., savchuk v.k.]. — m.: izdatel'stvo «vek print», 2016. — 270 s.
4. Informacionno-analiticheskij process: prakseologicheskij podxod / [savchuk v.k., kostenko a.m., kraevskij v.m.]; pod obshh. red.v.k. savchuka. — m.: izdatel'stvo «vek print», 2013. — 204 s.
5. Kraevskij v.m. uchet agrarnogo potentsiala nacionalnogo bogatstva / kraevskij v.m. — m.: izdatel'stvo «vik print», 2015. — 440 s.
6. Kraevskij v.m. uchetye sistemy: evolyuciya i vektor razvitiya / kraevskij v.m. — m.: «agrar media grupp», 2012. — 192 s.
7. Uchetno-analiticheskij mexanizm menedzhmenta predpriyatij (teoretiko-metodologicheskij aspekt) / [gudzinskij a.d., kirejcev g.g., paxomova t.m., savchuk v.k.]; pod obshh. red.a.d. gudzinskogo. — m.: ipk gszu, 2009. — 226 s.
8. Oficialnyj sajт vikipedii svobodnoj enciklopedii / [elektronnyj resurs]. — rezhim dostupa: // <http://uk.wikipedia.org>.
9. Upravlenie effektivnostyu sel'skoxozyajstvennogo proizvodstva: informacionno-analiticheskij aspekt: monografiya / [savchuk v.k., kostenko a.m., miskin yu. v., kraevskij v.m.]; pod obshh. red.v.k. savchuka. — m.: izdatel'stvo «vik print», 2013. — 470 s.